

OBSERVAȚII ASUPRA UNUI INEL MEDIEVAL DE BRONZ DESCOPERIT LA TÂRGȘORU VECHI, JUD. PRAHOVA

Cristian Luca

În perioada 1-19 iulie 1996 s-a derulat o parte din campania de săpături de pe șantierul arheologic de la Târgșoru Vechi – Prahova. Cercetarea s-a desfășurat în necropola de epocă romană târzie, în secțiunea SI B1 (15,30 x 4 m) (fig. 1). În intervalul de lucru amintit nu s-a atins însă decât nivelul medieval, pe ansamblul secțiunii mergându-se până la o adâncime de 0,60 m.

Între 0,10 m - 0,40 m s-au recoltat fragmente ceramice medievale târzii (secolele XVII-XVIII) și s-au surprins resturile unor construcții, posibil dependințe, distruse în urma unui incendiu. Mare parte din secțiunea SI B1, aflată pe latura nord-vestică a turnului ce străjuia calea de acces în incinta curții medievale de la Târgșor¹, se suprapune unor construcții, foarte probabil dependințe, situate în imediata apropiere a porților incintei.

Între 0,40 m - 0,60 m, pe întreaga suprafață a secțiunii, se întinde un pavaj medieval realizat din piatră de râu în două niveluri suprapuse, între care se intercalează un strat de nisip și pietriș ce le delimitează. Observația noastră se concentrează îndeosebi asupra caroului 25 a cărui stratigrafie este următoarea (fig. 2):

I. 0 m - 0,10 m nivel de călcare;

II. 0,10 m - 0,40 m sol brun deschis cu intruziuni de material de construcție: cărămidă fragmentară prezentând pe alocuri și urme de mortar, piatră de râu, iar în extremitatea vestică o peliculă de pietriș; în partea estică a caroului, între 0,30 m - 0,40 m, a fost surprinsă o lentilă de pământ ars, gălbui, care se întindea până în caroul 23;

III. 0,40 m - 0,60 m pavaj medieval constituit din două niveluri suprapuse din piatră de râu, delimitate de un strat de nisip și pietriș.

După atingerea adâncimii de 0,40 m, înregistrarea în plan a primului nivel al pavajului medieval și înlăturarea acestuia, în apropiere de centrul profilului vestic al caroului 25, în zona lentilei de pământ ars, gălbui, la contactul între cele două niveluri ale pavajului (0,50 m) a fost descoperit un inel de bronz. Obiectul a fost recoltat în urma repetatelor intervenții de corectare a profilului caroului, aplicate progresiv în funcție de evoluția săpăturii.

Starea de conservare a artefactului este relativ bună; prezintă o fisură pe unul din capetele plăcii și o alta în partea opusă plăcii. Inelul este realizat din foaie simplă de bronz, prin deformare plastică la rece; capetele verigii au fost îmbinate în partea opusă plăcii, după cum lesne se poate observa prin apariția unei fisuri ce indică locul în care s-a încheiat veriga. Montura inelului este ovală (fig. 4), lucrată odată cu veriga.

Analiza metalografică² relevă faptul că materialul folosit este bronzul, prelucrat prin deformare plastică la rece. Aliajul are o bază de cupru (Cu), staniu (Sn) în proporție de 6 % și, în cantități insignifiante, plumb (Pb) și fier (Fe), precum și urme de calciu (Ca) și magneziu (Mg), rezultate în urma procesului de coroziune. Granulația cristalină, extrem de fină, a aliajului confirmă faptul că inelul a fost realizat prin deformare plastică la rece, însă ulterior a suferit o încălzire accidentală, cel mai probabil într-un incendiu, la o temperatură de circa 300° C, care a determinat un început de recristalizare a materialului. Greutatea inelului, după operațiunile de

¹ Gh. I. Cantacuzino, *Cetăți medievale din Țara Românească (secolele XIII-XVI)*, București, 1981, p. 173.

² Exprimăm din nou și pe această cale, cele mai călduroase mulțumiri Laboratorului Central de Analize și Încercări al S.C. Faur S.A., care, în condiții tehnologice dintre cele mai bune, ne-a facilitat realizarea analizei metalografice a piesei.

curățare chimică și analizele de laborator, este de 4,53 grame, ceea ce ne îndreptățește să estimăm la circa 5 grame greutatea piesei la fabricare.

Decorul a fost realizat printr-o combinație a tehnicilor inciziei și ștanțării. Pe placă sunt incizate două linii paralele cu capetele îndoite spre exterior. De la extremitățile celor două linii paralele pornesc divergent spre capetele plăcii câte cinci linii, motiv realizat, de asemenea, prin incizare. De-o parte și de alta a plăcii, pe verigă, lângă montură, au fost realizate – de această dată prin ștanțate – două motive decorative aproximativ identice: trei grupuri a câte nouă linii delimitează la interior laturile unui triunghi cu baza spre placă, astfel încât acesta apare în relief. Ansamblul decorului pe și de-o parte și de alta a plăcii oferă armonizarea unei imagini unitare (fig. 3).

Acest tip de inel cu decor geometric face parte din categoria podoabelor de uz comun, cu o arie largă de răspândire, asemenea piese fiind atestate din secolele XIV-XV până în secolele XVII-XVIII, utilizându-se și ca inele sigilare.

Piesa poate fi încadrată cronologic, cel mai timpuriu, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și nu mai târziu de veacul al XVII-lea, în care este datat primul nivel al pavajului. Inelul aparține probabil nivelului arheologic în care s-au înregistrat urmele dependințelor incendiate³, după cum de altfel ne relevă și analiza metalografică, ce confirmă arderea accidentală pe care a suferit-o obiectul. Cu siguranță limitele cronologice ale datării sale pot fi stabilite, cel mai devreme, la sfârșitul secolului al XVI-lea când, fără îndoială, și Târgșorul suferă de pe urma campaniei otomane din 1595, și cel mai târziu la începutul lucrărilor de modificare a incintei aceleiași curți, efectuate sub domnia lui Antonie vodă din Popești (1669-1672)⁴. Rezultă, așadar, o datare care în linii mari se cantonează în perioada: sfârșit de secol XVI - începutul ultimului sfert al veacului al XVII-lea, limite care în mod cert nu pot fi depășite.

Analogiile cele mai apropiate pentru această piesă de bronz le găsim la un inel din același material, având decor geometric pe și de-o parte și de alta a plăcii, provenit din tezaurul de podoabe de la Olteni⁵ (jud. Teleorman), datat în secolele XIV-XV, precum și la alte două inele de bronz din colecția *ing. Constantin Orghidan*⁶, a căror încadrare cronologică rămâne pentru moment incertă. Același decor geometric, prezent atât pe placa inelului cât și pe verigă, este întâlnit la o piesă din argint din inventarul unui mormânt (M 26) descoperit la Suslănești⁷ (jud. Argeș). Inelul este datat, cu certitudine, la sfârșitul secolului al XVI-lea⁸. Analogii evidente regăsim la un inel de bronz datat în secolul al XVI-lea, descoperit la Suceava – "*Șipot*"⁹. Decorul plăcii prezintă motive cu grupuri de linii având capetele îndoite spre exterior sau interior, însă este ușor diferențiat față de cel al inelului de la Târgșor. Un decor similar celui prezent pe placa exemplarului de la Târgșor identificăm și la unul dintre inelele de argint din tezaurul de la Orbeasca de Jos (jud. Teleorman)¹⁰. Motivul celor două linii paralele, cu capetele arcuite spre exterior, apare atât la piesa de la Târgșoru-Vechi cât și la cea de la Orbeasca de Jos, unde este considerată drept componentă a unei imagini sigilare neidentificabile¹¹. Inelul de argint de la Orbeasca de Jos este datat, cu siguranță, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, după monedele turcești emise în timpul lui Selim I, găsite în același tezaur¹². Mai multe similitudini întâlnim, în ceea ce privește

³ N. Constantinescu, *Note arheologice și istorice asupra curții feudale de la Târgșor (secolele XV-XVII)*, în SCIV, 20, 1969, 1, p. 97.

⁴ G. M. Petrescu-Savă, *Târguri și orașe între Buzău, Târgoviște și București, în dezvoltare istorico-geografică, economică și comercială*, București, 1915, p. 20; Gh. Diaconu, *Târgșor, necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965, p. 9.

⁵ Piesa cu nr. inv. 8728, aflată la Secția de Istorie Medievală a expoziției permanente a MNIR.

⁶ MNIR, Colecția *ing. Constantin Orghidan*, inedite.

⁷ D. Rosetti, *Vestițiile medievale de la Suslănești*, în BMI, 4, nr. 2, 1972, planșa 6/3.

⁸ *Ibidem*, p. 38.

⁹ M. D. Matei, *Civilizația urbană medievală românească. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1989, p. 210 – fig. 23.

¹⁰ N. Constantinescu și Al. Marinescu, *În problema satelor medievale de pe Vedea și Teleorman: descoperirile arheologice de la Guruieni și Orbeasca de Jos (r. Alexandria)*, în RM, 1966, 1, fig. 3/13.

¹¹ *Ibidem*, p. 76.

¹² *Ibidem*.

materialul, forma, parțial decorul plăcii, și la un inel de bronz de secol XVII-XVIII aflat la Muzeul de Arheologie din Tulcea¹³.

Fără a avea o relevanță specială, această mărunță descoperire de la Târgșoru Vechi-Prahova aduce un amănunt în plus asupra tehnicilor de prelucrare și ornamentare a obiectelor de podobă în decursul ultimelor secole ale Evului Mediu românesc.

**Observations sur une bague sigillaire en bronze découverte à Târgșoru Vechi,
dép. de Prahova
(Résumé)**

Les fouilles archéologiques effectuées à Târgșoru Vechi (dép. de Prahova), en juillet 1996, ont eu comme résultat la découverte d'un bague en bronze. Il a sur la plaque un décor avec des lignes parallèles incisées et d'une part et d'autre de la même plaque un décor avec un triangle en relief contourné avec des groupes des lignes (fig. 3).

Le bague en bronze de Târgșor peut être daté depuis la fin du XVIe siècle ou le plus tard dans le dernière quart du XVIIe siècle.

Les plus proches analogies sont les pièces découvertes à Olteni (dép. de Teleorman), datées en XIVe ou XVe siècle, à Orbeasca de Jos (dép. de Teleorman), datées en XVIe siècle, à Suslănești (dép. de Argeș), datées en XVIe siècle, à Suceava - "Șipot" (dép. de Suceava) et à Tulcea (dép. de Tulcea), du XVIe siècle respectivement du XVIIe ou XVIIIe siècle. Autres deux bagues en bronze, inédites, trouvés dans la collection *Orghidan* (Musée National d'Histoire de la Roumanie) ont nombreuses analogies avec la pièce de Târgșor.

¹³ Vezi secțiunea de istorie medievală a expoziției permanente a Secției de Arheologie a Institutului de Cercetări "Eco-Muzeale" din Tulcea.

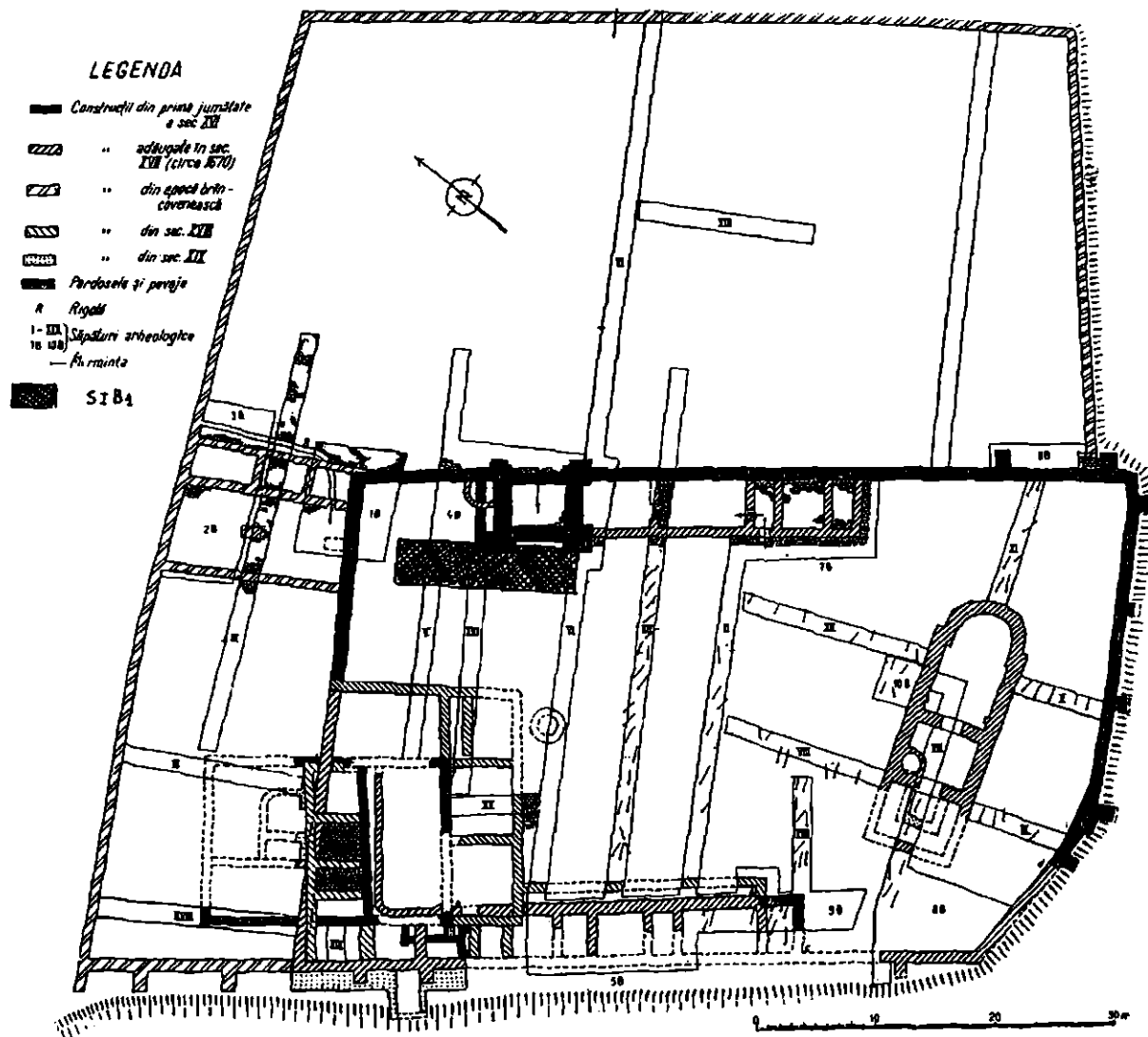

Fig. 1 - Planul general al Curții feudale de la Târgșor (realizat de E. Mironescu).
 Plan général de la Cour princière de Târgșoru Vechi, dép. de Prahova (d'après E. Mironescu et N. Constantinescu).

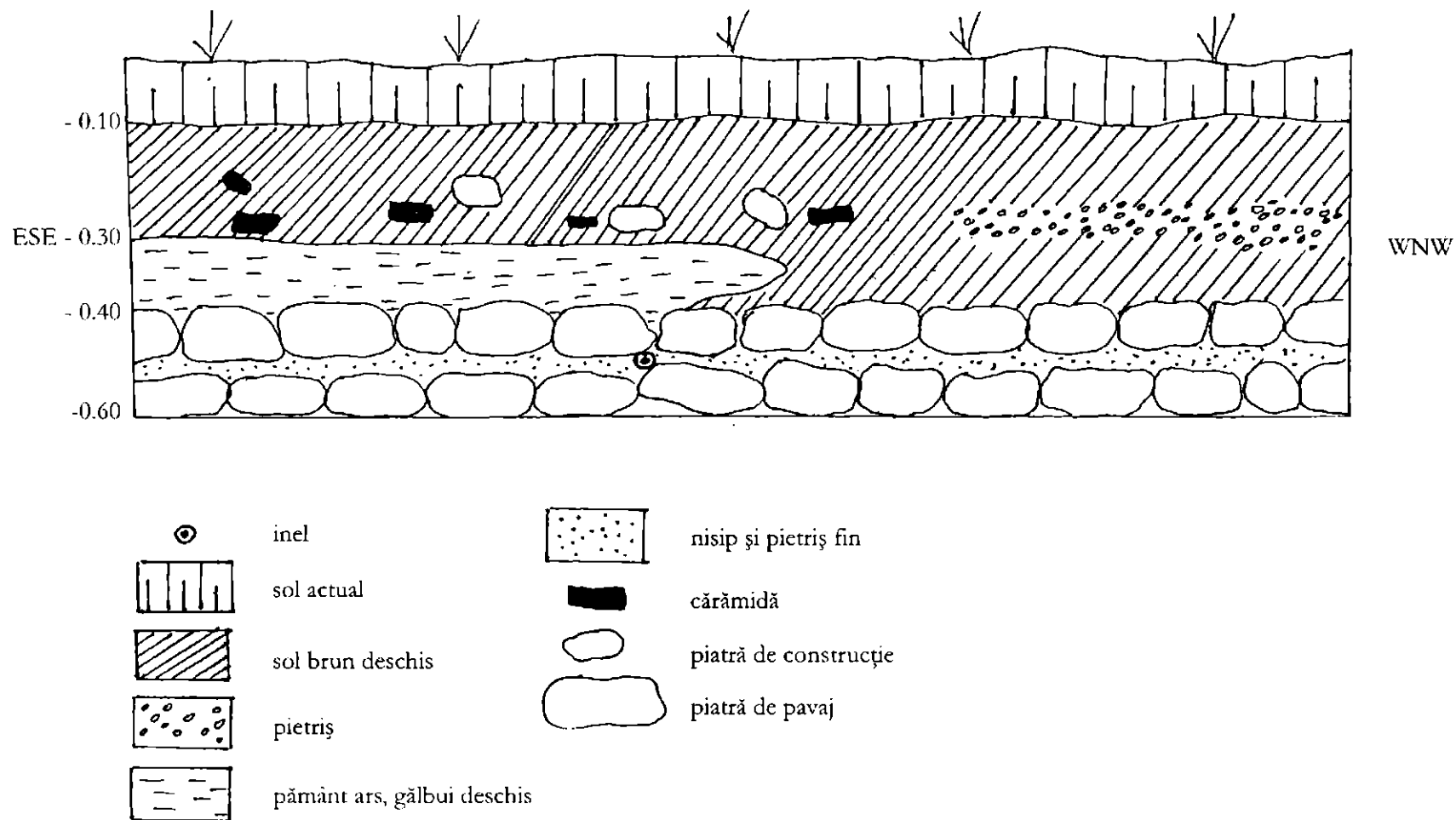

Fig. 2 Târgșoru Vechi. Profilul vestic al caroului 25, S I, B I. Scara 1:10.
Târgșoru Vechi (dép. de Prahova), section I B I, carreau 25, profil du mur V.

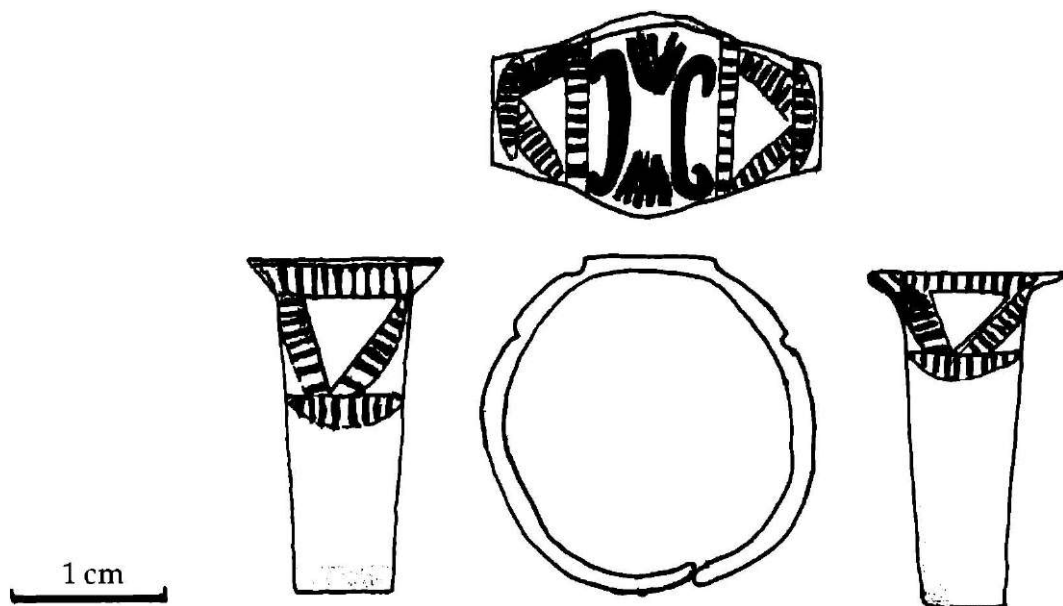

Fig. 3 – Decorul plăcii și verigii inelului de bronz de la Târgșor.
Le décor de la plaque et de la chaînon du bague en bronze découverte à Târgșoru Vechi (dép. de Prahova).

Fig. 4 – Decorul plăcii inelului de bronz de la Târgșor.
Le décor de la plaque du bague en bronze découverte à Târgșoru Vechi, département de Prahova (photo).